

Attraktiv og aktiv kommune

Budgetaftale 2022-2025

September 2021

Indholdsfortegnelse

Et samlet Byråd bag budgetaftalen for 2022-2025	1
Aktiv og attraktiv kommune	3
Velfærd	10
Fritid	14
Infrastruktur	15
Erhverv, kultur og turisme	17
Arbejdsmarked	20
Natur, klima og bæredygtighed	21
Bilag 1 – Budgetaftalens tal 2022-2025	24

Et samlet Byråd bag budgetaftalen for 2022-2025

Aftaleparterne (Socialdemokratiet, Slesvigsk Parti, Fælleslisten, Dansk Folkeparti og Venstre) fremlægger hermed budgetaftalen for budgetåret 2022 samt overslagsårene 2023-2025. Det er dermed et samlet Byråd, der står bag budgettet for 2022 og overslagsårene.

Økonomien i hovedtal

Mio. kr.	2022	2023	2024	2025
Indtægter	-5.517	-5.554	-5.669	-5.778
Serviceudgifter inkl. forventet pris- og lønregulering	3.589	3.620	3.677	3.737
Overførselsudgifter inkl. forventet pris- og lønregulering	1.710	1.739	1.780	1.820
Renteudgifter (netto)	11	10	9	9
Driftsmæssigt overskud	-207	-185	-203	-212
Anlægsinvesteringer	134	131	112	86
Resultat for det skattefinansierede område	-73	-54	-91	-126
Finansiering (inkl. ekstraordinære tilskud, lånoptagelse og afdrag)	99	93	129	130
Påvirkning af kassebeholdningen	-26	-39	-38	-4

Hovedtal på driften

Budgetaftalen for 2022 og overslagsårene medfører i 2022 driftsudgifter på i alt 5.299 mio. kr., hvoraf 3.589 mio. kr. er serviceudgifter, og 1.710 mio. kr. er udgifter til finansiering af overførselsindkomster.

Hovedtal for anlæg

Anlægsbudgettet for 2022 er på netto 134,5 mio. kr. og brutto 156,1 mio. kr.

Sønderborg Kommune har igennem de seneste år og særligt i 2021 haft et meget højt anlægsbudget, ikke mindst på grund af prioriterede investeringer i daginstitutioner og skoler. En række af de igangværende store anlægsprojekter vil ikke kunne færdiggøres før i 2022.

Partierne bag budgetaftalen er opmærksomme på konjunktursituationen, hvor byggebranchen har et ekstraordinært højt aktivitetsniveau. Generelt har den overordnede samfundsmæssige økonomiske udvikling betydet, at flere midler er blevet prioriteret til infrastrukturopgaver og byggerier. Det har medført, at prisudviklingen på såvel arbejdskraft som råvarer har presset licitationspriserne op i et leje, hvorfor aftaleparterne har set på muligheden for at udskyde og nedprioritere anlægsopgaver i et- til toårigt perspektiv.

Aftaleparterne er derfor enige om, at forvaltningen i 2022 og 2023 skal fokusere på at få færdiggjort eksisterende anlæg. Ligeledes skal forvaltningen udarbejde nye beslutningsoplæg til de store projekter på Nordals og i Augustenborg samt udarbejde oplæg til nye renoveringer på skoleområdet.

Aftaleparterne øger anlægssullet fra 2025 til 2026 med 20 mio. kr., mens anlægsråderummet reduceres med 13,3 mio. kr. i 2022, 9 mio. kr. i 2023 og 9 mio. kr. i 2024. Samtidig disponerer aftaleparterne midler fra en række puljer til at gennemføre konkrete investeringer, ligesom nogle budgetposter reguleres/fjernes, idet nye investeringer er prioriteret indarbejdet i budget 2022-2025.

Puljen til bygningsrenoveringer er nedsat med 9 mio. kr. i 2022 og 5 mio. kr. i 2023. Asfaltarbejder reduceres med 6 mio. kr. i 2022, udgiften til låneydelser i 2022 med 4 mio. kr., budgettet til trafikikkerhedsplan er fjernet i 2022 (1,5 mio. kr.), og budget til signalanlæg er reduceret i 2022 og 2023 (0,5 mio. kr. i hvert af årene).

En række puljer er desuden reduceret, idet midlerne er tilført projekter, der i aftalen er blevet konkretiserede. Dette omfatter puljen til renovering af toiletter (0,541 mio. kr.), puljen til idrætsanlæg (1,5 mio. kr.), puljen til sundhedsfremmende anlæg (0,563 mio. kr.) samt puljen til renovering/forbedring af idrætsanlæg (0,541 mio.kr.). Ligeledes er puljen til renovering/ombygning af folkeskoler delvist udmøntet med 6 mio. kr. (fordelt med 2 mio. kr. i 2023 og 4 mio. kr. i 2024), der primært er disponeret til Nordals Skolen. Endelig er der sket en teknisk korrektion af budgetlægningen til bystrategier. Der er endvidere indarbejdet en merindtægt ved salg af bygninger på 2 mio. kr. i hvert af årene 2022 og 2023.

Videreførte reduktioner på driften

Aftaleparterne bekræfter aftalen fra budgetaftale 2021 om, at der frem mod 2025 skal findes reduktioner i størrelsesordenen 55 mio. kr.

Reduktionerne på de 10 mio. kr. i 2022 er allerede udmøntet, mens reduktioner på 45 mio. kr. er indarbejdet i budgetbalancen og skal realiseres med 15 mio. kr. i årene 2023-2025. Aftaleparterne har aftalt, at reduktioner for 5 mio. kr. fremrykkes til 2023. Direktionen skal allerede nu igangsætte arbejdet med at afdække effektiviseringspotentialer. Reduktionerne skal primært findes på ledelse, administration, bygningsdrift og lignende.

Aftaleparterne er tilfredse med, at der arbejdes på at videreføre de positive erfaringer fra COVID-19 nedlukningen. Det betyder, at muligheden for centralt indkøb og lager samt brugen og udviklingen af digitale møder og digital borgerbetjening fortsat undersøges og prioriteres.

Parterne ønsker at konkurrenceudsættelse fortsat skal være med til at sikre, at den kommunale opgaveløsning sker på den bedste og mest effektive måde. Aftaleparterne ønsker ligeledes, at mulighederne for et driftsfællesskab på IT-området mellem de fire sønderjyske kommuner undersøges. Dette med henblik på at afdække potentialet i et samarbejde omkring drift af IT-området på tværs af kommuner.

Budgettet i Sønderborg og den faseopdelte budgetlægning mellem kommunerne

Med budgetaftalen udgør serviceudgifterne 3.589 mio. kr. set i forhold til den vejledende serviceramme på 3.606 mio. kr. Budgetaftalen indebærer dermed overholdelse af servicerammen og den beregnede anlægsramme, idet anlægsinvesteringerne udgør 156 mio. kr. i 2022 (opgjort brutto).

Aftaleparterne anerkender den såkaldte faseopdelte budgetlægning, således at justeringer af teknisk karakter kan gennemføres, såfremt det måtte være hensigtsmæssigt i forhold til den lokale budgetlægning eller nødvendigt af hensyn til den fælleskommunale rammeoverholdelse. De tekniske korrektioner medfører fuld udnyttelse af servicerammen samt et højere anlægsniveau end ovenfor anført.

Parterne bag budgetaftalen er enige om, at ændrede økonomiske forudsætninger i budgetperioden afklares blandt aftaleparterne. Såfremt der opstår uenighed ved implementeringen af budgetforslag, afklares dette også blandt aftaleparterne. Det påhviler således alle aftaleparterne at medvirke til budgetoverholdelse og til at sikre de nødvendige reduktioner i budgetåret.

Aktiv og attraktiv kommune

God arkitektur og byfornyelse

Sønderborg-området har en unik arkitektur, både den nye og den ældre. Den ældre arkitektur viser sig ofte ved bevaringsværdige bygninger og miljøer, som fortjener fokus og anerkendelse. Den nye arkitektur kan, når den er bedst, som fx Alsik på Byens Havn, være en ny markør for byen, der skaber opmærksomhed og tiltrækker besøgende og turister.

En arkitektur- og bevaringspolitik er netop sendt i offentlig høring. Politikken skal for det første skabe sammenhæng i kommunens initiativer omkring arkitektur, eksempelvis ved den årlige markering af arkitektens dag. For det andet skal politikken sikre fokus på, at fremtidens byudvikling har kvalitet og understøtter det attraktive liv og bosætning.

Aftaleparterne er enige om at vurdere på arkitektur- og bevaringspolitikens implementering medio 2022. I den forbindelse skal det konkret indgå, hvorvidt etableringen af en stadsarkitektfunktion vil være relevant i Sønderborg Kommune.

Byfornyelse og nedrivning

For at gøre kommunens landsbyer mere attraktive afsættes midler til kommunal medfinansiering af projekter med fokus på byfornyelse, bygningsforbedring og nedrivning i mindre byer. Aftalepartene afsætter 1 mio. kr. i 2022 og 2023 til formålet.

Aftaleparterne ønsker ligeledes, at Sønderborg Kommune skal tænke byggeri og klimamål endnu mere sammen. Der er brug for at bygge bedre – både med fokus på at skabe økonomisk værdi og klimamæssige fremskridt. Forvaltningen fremlægger anbefaling til politisk drøftelse.

Attraktiv kommune

Sønderborg Kommune er en attraktiv kommune for både erhverv og bosætning. Det understøtter aftaleparterne i budgetaftalen 2022 gennem en lang række initiativer i hele kommunen.

Sønderborg Kommune er i gang med at udarbejde og implementere syv bystrategier i samarbejde med borgere og interessenter i hele kommunen. Et kommende teknik- og miljøudvalg skal primo 2022 fastlægge rækkefølgen for de resterende tre bystrategier, henholdsvis Hørup, Vester Sottrup og Guderup. Det skal ske med udgangspunkt i lokalområdernes parathed. Byrådet skal inden udgangen af 2023 tage stilling, hvordan byernes videre udvikling kan understøttes.

Gråsten og Rinkenæs

Byrådet har i samarbejde med fonde og private partnere i 2021 færdiggjort en udvidelse af Ahlmannsparken med etape 1, hvor der blandt andet er der opført ny multikultursal (BHJ salen). Ligeledes har biblioteket fået nye og flotte rammer, der skaber et godt miljø for både børn og voksne. Der er i selve bygningen også prioriteret midler til opgradering af de offentlige toiletter til gavn for alle brugerne af huset.

Aftaleparterne er enige om at afsætte yderligere 200.000 kr. til at få udarbejdet et ideoplæg for etape 2, som blandt andet omhandler en udvidelse af halkapaciteten. Opgaven løses i samarbejde med Gråsten Forum, som indtil nu har løftet en stor opgave ved den første ombygning.

På arealet uden for Ahlmannsparken ønsker aftaleparterne, at etableringen af en padlebane får prioritet i sagsbehandlingen, og at dialogen med de lokale foreninger om etableringen af banen prioriteres.

Boligudvikling og parkering

På politigrunden langs Kongevej udarbejdes et forslag til etablering af ældrevenlige bynære boliger. Projektet skal ske i et samarbejde med Gråsten Andelsboligforening og private aktører, således at ca. 25 pct. af boligerne bliver private. Dermed fastholdes Byrådets vision om at udvikle bydele med stor diversitet. Ligeledes skal mulighederne for liberalt erhverv i sammenhæng med boligerne undersøges.

Parkeringsforholdene ved Gråsten Station har igennem flere år været pressede, og der ses generelt en øget trafikmængde til byen. Derfor skal forvaltningen i samarbejde med DSB udarbejde et forslag til et parkeringsareal mellem Gråsten Station og det nye boligområde på politigrunden langs Kongevej, sådan at der sikres gode oversigtsforhold, og trafikken kan afvikles bedre og mere sikkert.

I 2020 åbnede Den Kongelige Køkkenhave i Gråsten som et partnerskab mellem Sønderborg Kommune og Slots- og Kulturstyrelsen. Haven skaber fantastiske rammer for brugerne af Væksthuset, som med deres bidrag skaber gode oplevelser for havens besøgende.

Der er i sommeren 2021 opsat elektronisk vejvisning til parkering i Gråsten. Det nye tiltag skal evalueres i efteråret 2022, sådan at de seneste erfaringer med de mange turister til Den Kongelige Køkkenhave kan indgå i arbejdet. Der skal samtidig ses på overgangen over Felstedvej for gående besøgende, så alle kan færdes sikkert i forbindelse med besøg ved Gråsten Slot og Den Kongelige Køkkenhave.

Sønderborg Kommune udnytter i efteråret 2021 de sidste kommunale arealer til etablering af byggegrunde i Gråsten. De nye parcelhusgrunde er under projektering og skal blandt andet give børnefamilier mulighed for at bosætte sig i Gråsten.

Der skal som en del af den videre byudvikling i Gråsten erhverves nye arealer, så boligudviklingen i "bybåndet" fortsat styrkes. Sammen med de ca. 75 nye lejligheder på Gråsten Gigthospital og de nye boliger ved politigrunden vil det i en længere årrække være muligt at udvikle og styrke bosætningen i Gråsten.

Skoler

I budget 2022 afsættes 250.000 kr. til udarbejdelse af en analyse og et idéoplæg for Gråsten Skole. Byrådet er allerede med de nuværende budgetter påbegyndt de store skolerenoveringer, først på Nydamskolen i Vestre Sottrup og nu på Dybbøl-Skolen. Derfor skal de næste renoveringer af skoler planlægges. Gråsten Skole og de tilhørende daginstitutioner samt dagplejemødesteder skal i den forbindelse ses i en sammenhæng. Gråsten Skole skal såvel fysisk som læringsmæssigt udvikles til at være en af Danmarks mest internationale skoler med fokus på sprog, handel og digitalisering.

Rinkenæs skal fastholde sit skoletilbud i byen, sådan at det bliver attraktivt for børnefamilier at købe en af de nye grunde i området. Et øget samarbejde med Gråsten Skole skal undersøges, sådan at lærerkræfter og administrative ressourcer udnyttes bedst muligt, og der kan skabes et fortsat stærkt læringsmiljø.

Aftaleparterne ønsker, at der igangsættes yderligere salgstiltag for grundene i Rinkenæs til købere fra Nordtyskland. Den nære adgang til de tyske daginstitutioner og skoler skal profileres i kampagnen.

Stier og strande

I budgetaftalen for 2021 blev der afsat midler til renovering/udbedring af natur- og vandrestier samt til certificering af Gendarmstien og til stien ved Lillehav i Augustenborg. Aftaleparterne ønsker at arbejde for en kontinuerlig udbedring og færdiggørelse af kommunens mange attraktive stier og afsætter derfor i 2022 1 mio. kr. til en stihandleplan for Adsbøl-Gråsten.

Der er desuden disponeret 300.000 kr. i den nye tilskudspulje til badebroer, strande mv., som skal anvendes støtte til det lokale initiativ omhandlende Alnor Strandpark.

Under udarbejdelse af bystrategien for Gråsten/Rinkenæs/Egernsund skal de unge inddrages i løsningerne, så der skabes et levende, aktivt byrum og et bedre ungemiljø med naturlige samlingspunkter, eksempelvis ved etablering af en skaterbane. Der afsættes 250.000 kr. til mulige tiltag.

Broager og Egernsund

I den kommende kommuneplan for 2023-2035 skal der udpeges nye områder til boligudvikling, så både offentlige og private investorer kan skabe nye boligområder med spændene boligformer. Byrådet vil i 2022 indgå i en yderligere dialog omkring Teglværksgrunden i Broager for at bidrage til, at der bliver igangsat en udvikling af dette område. Formålet er at skabe boligudvikling i "bybåndet", så Broager Skole fremadrettet kan fastholde et godt og solidt elevoptag. Samtidig vil Byrådet arbejde for, at der bliver mulighed for etablering af parcelhusgrunde øst for Broager. Disse udviklingstiltag skal ses i sammenhæng med planen for udvikling af Broager bymidte, der skal være færdig til politisk behandling i 4. kvartal 2021.

Der er i 2021 kommet Blå Flag på Lågmaj Strand, og Byrådet har opprioriteret rengøringen af området gennem projektet "Grøn turisme", der har til formål at få flere unge, uden for arbejdsmarkedet, interesseret i grønne jobs. De lokale foreninger har anmodet om tilskud til at færdiggøre opsætningen af en badebro ved Lågmaj Strand, og der disponeres derfor 150.000 kr. til et engangsanlægstilskud i 2022 fra den nye pulje til badebroer, strande mv., som aftaleparterne har besluttet.

Nordals

Udviklingsforum Nordals udarbejdede i 2020 masterplanen "Et helstøbt Nordals" med anbefalinger til initiativer, der kan understøtte turismen og tilflytningen til Nordals. Masterplanen blev godkendt i Byrådet i 2021, og det er efterfølgende besluttet, at Udviklingsforum Nordals skal fortsætte det gode arbejde med udviklingen af Nordals.

Der blev i budgetaftalen for 2021 afsat 8 mio. kr. til udviklingen på Nordals. Byrådet har sammen med lokale interessenter i regi af Udviklingsforum Nordals igangsat følgende projekter i 2021:

- Forprojekt for "En levende butiksgade" Storegade i Nordborg
- Etablering af opholdsplads på Faktagrunden i Storegade
- Forundersøgelse "En grøn forbindelse" mellem Slottet og Naturpark Nordals ved Gammeldam
- Naturbystrategi for Havnbjerg
- Omklædningshus for vinterbadere ved Lavensby Strand
- Forprojekt for soluret i Guderup
- Fornylse af Moseparken i Guderup 1. etape

Masterplanen er opdelt i tre etaper og forventes at tage en længere årrække at implementere. Infrastrukturprojekter og større investeringer tager tid, særligt fordi Byrådet er optaget af at få inddraget lokale interessenter, borgere og mulige investorer i løsningerne.

Aftaleparterne afsætter i 2022 5 mio. kr., som udmøntes i dialog med Udviklingsforum Nordals. Aftaleparterne forventer, at Eventyrstien langs Norborg Sø prioriteres, ligesom muligheden for aktiviteter på søen skal afsøges.

Naturpark Nordals er som område blevet certificeret som en af Danmarks Naturparker i 2021. Forarbejdet med at etablere naturparken har med opbakning fra områdets lodsejere og foreninger været i gang siden 2020, og der er skabt grundlag herfor i lokalplanen. Naturparken omfatter området med de genskabte søer Oldenor, Mjels Sø og Bundsø samt Oksbøl Skov – et område, der er særligt seværdigt på grund af dets natur og landskab. Muligheden for etablering af stier i området skal konkretiseres i 2022.

Nordborg by

Byrådet har fokus på trafiksikkerheden i Nordborg og har på nuværende tidspunkt købt og nedrevet to ejendomme for at kunne understøtte arbejdet med trafiksikkerhed i byen. Der er udarbejdet en plan for, hvordan Skomagergade kan udvides i bredden for at skabe plads til både bløde trafikanter og biler. Der arbejdes videre med gennemkørselsvejen bag om Kvickly i Nordborg, så den tunge trafik flyttes ud af midtbyen til gavn for trafiksikkerheden. Ligeledes optimeres tilkørselsmulighederne til indkøb.

Byrådet ønsker at bevare og udvikle en stærk og god folkeskole i Nordborg. Det er afgørende for læring og dannelse, at skolens bygninger understøtter dette mål til gavn for både elever og lærere. Der afsættes derfor 2 mio. kr. i 2022 og 3 mio. kr. i 2023 til udarbejdelse af en masterplan og opstart af et renoveringsprojekt på Nordals Skolen.

Det er afgørende, at skolens lokaler også kan bruges af borgere og foreninger om aftenen og i weekender, sådan at det bliver et naturligt samlingssted i byen. Skolen skal også indrettes med aktivitetsmuligheder, der kan benyttes af de lokale kommunale daginstitutioner. Aftaleparterne er enige om, at der skal udarbejdes et beslutningsoplæg, der er klar til sommeren 2022. Som den del af beslutningsoplægget skal der være taget stilling til den fysiske tilgængelighed til skolen.

Havnbjerg

Byrådet har i regi af Udviklingsforum Nordals arbejdet med udviklingen af Havnbjerg-centeret. Forvaltningen skal til sommeren 2022 fremlægge en konkret plan for omdannelse af centeret, så området igen fremstår attraktivt og til gavn for lokalbefolkningen. Der skal i samarbejde med den lokale boligforening arbejdes med at etablere nye attraktive boliger, så arealet fra Havnbjerg-centeret og ud til Nordborgvej udnyttes fuldt ud. Lokale interessenter inddrages i løsningen, så Byrådet i 2022 kan træffe endelig beslutning om områdets fremtid.

Guderup

Der er gang i udviklingen i Guderup, og det smitter af på salget af byggegrunde. Dette skyldes ikke mindst de private investeringer i produktion og dermed etablering af arbejdspladser i Guderup. Aftaleparterne vil sikre, at der fortsat er gode bosætningsmuligheder i området, og derfor skal Byrådet understøtte med arealer, der muliggør yderligere udstykning af grunde i Guderup.

Sønderborg Kommune vil i samarbejde med de lokale boligforeninger arbejde med at udnytte allerede eksisterende arealer. Aktuelt er der igangsat på et projekt på Jeppesdam, hvor der opføres almene boliger, og på et tilstødende areal opføres almene rækkehuse.

For at styrke mulighederne for friluftsliv afsættes der 200.000 kr. til en hundelufterskov ved Guderup.

Augustenborg

Sønderborg Kommune har i budgettet for 2021 afsat 42 mio. kr. til ombygning af Augustenborg Skole, sådan at daginstitutioner og skole fremover fremstår som et samlet undervisningstilbud i Augustenborg. Dertil kommer en flytning og ombygning af byens bibliotek, der dermed får en mere central placering. Der er ligeledes investeret i flere byggegrunde i byen. Grundsølget følges tæt, og Byrådet er klar til nye initiativer, hvis det bliver nødvendigt. Den Hvide By ved Augustenborg Slot bliver også i disse år omdannet, blandt andet med nye boliger. Dette suppleres af gode forhold for byens foreninger og idrætsliv.

Hertugernes Augustenborg

Sønderborg Kommune har igennem en årrække udviklet flere lokalområder for at tiltrække turister og skabe nye jobs for at opnå øget bosætning. Men der er stadig brug for at flere oplevelser for både turister og kommunens egne borgere.

Sønderborg Kommune sætter altid høje standarder for nye initiativer. Derfor igangsatte Byrådet projektet for Hertugbyen Augustenborg – et kommende kulturelt fyrtårn. Der blev tilført 2,5 mio. kr. til udarbejdelsen af en masterplan, som skal foreligge i foråret 2022. Der arbejdes med at forfølge muligheden for, at få en af de store nationale fonde til at gå med ind i udviklingsarbejdet, så der kan arbejdes videre med drømmen om at få optaget Hertugbyen Augustenborg på UNESCOs kulturarvsliste. Det vil kræve, at Sønderborg Kommune, som ved alle store og langsigtede investeringer, kan indgå partnerskaber (verdensmål nr. 17) med blandt andet private investorer.

Byrådet vil ved visionsseminaret for det nye byråd i marts 2022 få forelagt udkastet til den kommende masterplan for Hertugbyen Augustenborg. Her skal Byrådet drøfte, om det skal være et kommende fyrtårnsprojekt, som Byrådet har konsensus om at prioritere og arbejde videre med i fællesskab. Til Hertugernes Augustenborg afsætter aftaleparterne 3 mio. kr. i 2022.

Augustenborg Havn

Augustenborg Havn har et stort potentiale og kan udvikles til et nyt byområde med blandet erhverv og boliger. Udviklingen skal ske i sammenhæng og med respekt for hertugbyens historie samtidig med, at det maritime miljø på havnen udvikles og bevares. Aftaleparterne afsætter 250.000 kr. til udarbejdelse af en udviklingsplan for Augustenborg Havn, og opgaven har prioritet i 2022.

Hofrådets Hus

Det fredede hus, Hofrådets Hus, er i gang med at blive renoveret af et stort antal frivillige. Der søges fondsmidler til gennemførelsen af renoveringen. Aftaleparterne afsætter i 2022 700.000 kr. som et anlægstilskud med henblik på at sikre renoveringen af bygningskallen.

Augustiana

Augustenborg er Sønderborg Kommunes kunstcentrum. Igennem historien har området udviklet store danske malere, ligesom der har været grobund for andre typer af kunst. Derfor er det også Byrådets målsætning at forfølge den historiske satsning. Det er blandt andet sket ved at stille det gamle rådhus, det gamle posthus og Augustiana til rådighed for såvel lokal som international kunst.

Byrådet besluttede i 2021 at fastholde og videreudvikle Augustiana Kunstpark & Kunsthall til et kulturelt fyrtårn. Byrådet fastholder dermed målsætningen i masterplanen om, at Augustiana skal markere sig som en international kunst- og kulturinstitution.

Ultimo 2022 skal forvaltningen i samarbejde med private initiativer fremlægge en færdig udviklingsplan for at omdanne Augustiana til en selvejende institution. Det skal i den forbindelse afklares, hvorvidt Kartoffelhuset kan rumme det lokale initiativ "Værksteder for kunst og håndværk", herunder bronzestøberi. Kunstkonsulenten fastholdes, og den igangværende projektstyring videreføres.

I beslutningsgrundlaget for udviklingsplanen skal behovet for et kommunal tilskud til institutionen fra 2023 og frem indgå. Aftaleparterne er særligt opmærksomme på, at muligheden for lokale såvel som nationale/internationale partnerskaber afsøges i forbindelse med udviklingsplanen, herunder fonde. Der afsættes 2,4 mio. kr. til Augustiana i 2022.

Andre aktiviteter i Augustenborg

Som et supplement til etableringen af Landbrugsstyrelsen på Augustenborg Slot vil Byrådet, i samarbejde med styrelsen, afhjælpe kommende parkeringsudfordringer ved at bringe det kommunale areal på Palævej 11 ind som en del af løsningen. Aftaleparterne pålægger desuden Sundhedsudvalget at gå i dialog med regionen og lokale aktører for at undersøge mulighederne for et sundhedshus i Augustenborg frem mod sommeren 2022.

Sundeved

Foreningerne og de frivillige kræfter omkring Sundeved Hallen yder et stort arbejde for byens fritids- og ungdomsliv. Aftaleparterne er enige om at støtte en renovering af Sundeved Hallen med 750.000 kr. i 2022, heraf 250.000 kr. til forplads og tilkørselsforhold.

Skaterrampe

For at understøtte ungemiljøet i Avnbøl-Ullerup og sikre, at de unge har et sted at mødes og dyrke street-sport, imødekommer aftaleparterne et ønske fra de lokale om at opsætte en skaterrampe. Rampen kan anvendes til både skateboard, BMX, løbehjul og rulleskøjter og vil blive det naturlige mødested i byen. Aftaleparterne afsætter 125.000 kr. i 2022.

Sønderborg

Sønderborg Stadion

Aftalepartierne er enige om, at Ringriderpladsen i Sønderborg er helt central for byens identitet og selvforståelse. En ny hal, bygget af Sønderborg Statsskole, vil medføre endnu mere liv i området. Der er i 2021 afsat midler til anlæggelse af en fodboldkunststofbane ved Sønderborg Stadion som erstatning for nuværende træningsbane på arealet syd for stadion. Banens endelige udformning fastlægges efter dialog med FC Sønderborg. Aftaleparterne afsætter yderligere 750.000 kr. som anlægstilskud til kunststofbanen.

Banen anlægges, efter ønske fra FC Sønderborg, med et opvarmningsareal, der kan skabe bedst mulige betingelser for banens brug og udnyttelse. Restbeløbet anvendes til delvis finansiering af belægning på brandvejen, eventuelt manglede beløb finansieres af kontoen til vejbelægninger.

Sønderborg Skatehal

Sønderborg Skatehal ejes af Sønderborg Kommune og anvendes i dag af Sønderborg Skateklub, som har ca. 150 aktive medlemmer. Hallen bruges til udøvelse af fire forskellige sportsgrene: skateboarding, BMX, løbehjul og inlinere, og klubben oplever en øget efterspørgsel og brug af hallens faciliteter.

Aftalepartnerne finder det nødvendigt at igangsætte implementeringen af "Udviklingsplanen for Sønderborg Skatehal". Derfor afsættes der 1,1 mio. kr. på anlæg som tilskud til gennemførelse af fase 1 i udviklingsplanen, hvor der sker en omfattende renovering af skatehallen.

Der er herudover givet støtte fra kommunens pulje til idrætsanlæg, der sammen med øvrig fondsstøtte vil give skateklubben mulighed for etablering af en ny rampe. Aftaleparterne afsætter årligt 50.000 kr. til finansiering af de øgede driftsomkostninger.

Rønhaveplads

I forbindelse med beslutningen om at placere en ny skøjtebane på havnen var der samtidig enighed om at udarbejde et forslag til udvikling af Rønhaveplads. Der er nu udarbejdet flere skitseforslag.

Aftaleparterne ønsker, at der kommer mere liv på pladsen med aktiviteter for børn og unge, men pladsen skal også skabe rammer for flere aktiviteter, som kan styrke handelslivet. Byrådet ønsker at fortsætte processen ved at inddrage beboere og handelslivet. Frem mod budgetlægningen i 2023 skal der foreligge et projektforslag. Aftaleparterne har afsat 300.000 kr. i 2022 og 3 mio. kr. i 2023.

Det Sønderjyske Sangcenter Sønderborg

Parterne ser ligeledes frem til, at sangcentret, ligesom Aftenskolernes Hus og andre foreninger, har fået sig etableret fuldt ud i nye lokaler på kasernen. Der afsættes årligt 320.000 kr. til et øget driftstilskud til sangcentret.

Tryghed på stierne

En stor del af den gående og den cyklende trafik i Sønderborg by går gennem byens parker. To af dem er Kongevejsparken og Mølleparken. De to parker benyttes flittigt året rundt – både til rekreative formål og til at forbinde bydele ved at lede den bløde trafik igennem stisystemerne. I sommerhalvåret kan stierne benyttes det meste af døgnet, men i efteråret og vinteren er der begrænsninger på, hvor længe stierne kan bruges. Stisystemerne fremstår om aftenen meget mørke, og folk føler sig utrygge ved at færdes der. Aftaleparterne er enige om, at der skal etableres øget belysning i de to parker og har afsat 410.000 kr. dertil i 2022.

Sønderborg Havn

Udviklingsplanen for Sundgade fremlægges til politisk behandling i 2022. Derefter vil Byrådet igangsætte arbejdet med en konkret handlingsplan, der skal sætte gang i udviklingen af området. Dermed afsluttes den samlede investering i området omkring Byens Havn.

Velfærd

Børn

Aftaleparterne ønsker, at der årligt disponeres 500.000 kr. til at styrke den forebyggende indsats i dagtilbud og skoler gennem sundhedspleje og PPR ved prioritering af midler hertil indenfor/af Sundhedsudvalgets budgetrammer.

Dette skal ske i forlængelse af de indsatser, der allerede eksisterer i dag, men med en mere håndholdt indsats overfor udsatte børn og unge. Der skal i denne indsats også være fokus på, hvordan elever med et stort skolefravær kan mindske fraværet i samspil den godkendte plan mindsket skolefravær.

Minimumsnormeringer – dagtilbud

Sønderborg Kommune har med helhedsplanen "Kvalitet i dagtilbud og skoler" sat fokus på at sikre en høj kvalitet i kommunens dagtilbud og skoler. Det sker blandt andet gennem den økonomiske tildelingsmodel, der sikrer, at der kan ansættes 80 pct. pædagoger, 10 pct. pædagogiske assistenter og 10 pct. medhjælpere i dagsinstitutionerne.

Sønderborg Kommune er førende på landsplan, når det kommer til uddannet personale i dagsinstitutionerne. Kommunen har også længe haft så god en normering, at kommunen var meget tæt på målet om minimumsnormering, da det blev meldt ud fra regeringen og Folketinget.

Byrådet har valgt at tilføre de nye midler til minimumsnormeringer direkte til daginstitutionerne, således at Sønderborg Kommune i dag har minimumsnormeringer i alle kommunens daginstitutioner. Byrådets prioriteringer viser, at der er et stort fokus på at skabe rammerne for det gode børneliv med en høj kvalitet i dagsinstitutionerne – både normeringsmæssigt og ved en høj andel af uddannet personale.

Trafiksikring

For at give tryghed til børn og deres forældre i forbindelse med børnenes skolegang og hverdag i daginstitutionerne afsætter aftaleparterne 1 mio. kr. i 2022 og 2 mio. kr. i 2023 til trafiksikring. Beløbene skal bruges til at omdanne og sikre områder ved skoler og daginstitutioner. Aftaleparterne forventer, at Nørreskov-Skolen prioriteres, hvorefter der ses på forholdene ved blandt andet Idrætsbørnegården Skratmosen, Den Tyske Skole i Sønderborg, Ahlmanns-Skolen og krydsningen af Brovej for skolebørn fra Skodsbøl.

Familieorienteret rådgivning

Aftaleparterne ønsker at støtte op omkring borgernes familieliv ved at tilbyde gratis familieorienteret rådgivning til forældre til børn og unge til løsning af vanskeligheder i familien. Aftaleparterne afsætter årligt 500.000 kr. til familieorienteret rådgivning.

Foreningsliv

Aftaleparterne ønsker også at støtte børns deltagelse i foreningslivet og afsætter 1 mio. kr. til Sønderborg-ordningen årligt. Ligeledes ønsker aftaleparterne at støtte udvikling og realisering af talentsatsningen. Hertil afsættes 250.000 kr. årligt.

Kendskab til dyr og natur

Aftaleparterne forventer, at kendskabet til dyr og natur er en del af børnelivet i Sønderborg Kommune, såvel i daginstitutioner som skoler. I den sammenhæng kan, som supplement til Fiskbæk Naturskole, eksempelvis Jestrupgård Friland tilbyde samarbejde med institutionerne.

Fysiske rammer

Aftaleparterne er enige om, at der skal være et vedvarende fokus på at fastholde og udvikle gode fysiske rammer for kommunes børn. Det er derfor en glæde, at følgende institutioner, hvor der er sket nybygning eller tilbygning/renovering, vil blive taget i brug i 2022:

- Bygadens børnegård i Hørup
- Samlet daginstitution i Augustenborg

Børneuniverser

Aftaleparterne ønsker at prioritere renovering af de to børneuniverser i Lysabild og Fynshav og har derfor afsat:

- Lysabild – der etableres faciliteter til vuggestuebørn: 300.000 kr.
- Fynshav – på skolen indrettes en legeplads i forbindelse med det nyindrettede børneunivers: 300.000 kr.

De samarbejdende folkeskoler

Folkeskolerne i Sønderborg Kommune arbejder i dag godt med elevernes trivsel og de faglige resultater. Udgangspunktet er helhedsplanen "Kvalitet i dagtilbud og skoler", som Byrådet vedtog i 2016 med fokus på at styrke kvaliteten i dagtilbud og skoler. Alle skoler har i de seneste fem år arbejdet med at implementere helhedsplanens anbefalinger. Der er blevet tilført ca. 12,5 mio. kr. årligt til indsatser.

Aftaleparterne ønsker fortsat at skabe gode rammer for at styrke kvaliteten i folkeskolen ved at tilføre yderligere ressourcer på i alt 6 mio. kr. hertil. Heraf tilfører aftaleparterne 3 mio. kr. årligt til området, mens de pålægger Børne- og Uddannelsesudvalget at bidrage til nedenstående indsatsområder med 3 mio. kr. årligt inden for udvalgets ramme. Midlerne skal findes ved omprioritering, blandt andet gennem optimering ved øget brug af fælles ledelse, fælles administration mv. Der skal fremlægges konkrete forslag til dette.

De tilførte ressourcer skal bidrage til at fremme følgende indsatsområder:

- To lærere/pædagoger i mellemtrin, hvor der som udgangspunkt arbejdes med tolærerrordning i klasserne. Dette skal ses i naturlig forlængelse af den nuværende ressourcefordeling, som understøtter lærere og pædagogisk personale i indskoling.
- At der som udgangspunkt ikke er mere end 24 elever i klasserne og tildelingen sker til klasser eller hold.

- Fødeskole og/eller børneunivers arbejder sammen om elevernes læring og trivsel med tilhørende overbygningsskole.
- Den digitale folkeskole styrkes ved at tage ved lære af erfaringer fra perioden med COVID-19.
- Ordblindeområdet styrkes.

Ordblindeområdet styrkes ved, at der indføres systematisk brug af risiko-ordblindetesten i 1. klasse for børn, hvor enten mor eller far eller begge forældre er kendt ordblinde. Testen er et tilbud, som etableres i erkendelse af, at 60 pct. arver dysleksi fra forældrene. Lærerne i indskoling på kommunens skoler klædes også bedre på til at kunne spotte og anvende risiko-ordblindetesten, så den let og enkelt kan anvendes på alle de børn, der udviser problemer med afkodning og læseforståelse. Ligeledes skal ordblindetesten indføres mere systematisk i 2.-3. klasse, og der skal sikres en tættere opfølgning på hvert enkelt barn, der har behov for hjælp.

"Ordblinderygsæk", "tale til tekst" og digitale hjælpemidler skal tænkes ind fra start som relevant støtte, og skolerne skal have en reel handlepligt, når ordblindhed eller talblindhed konstateres. Dette for at sikre, at det enkelte barn ikke står uden den nødvendige hjælp.

Ældreområdet

Der er et stigende antal ældre i Sønderborg Kommune, og ældreområdet er derfor i budget 2022 tilført yderligere midler for at imødekomme det demografiske pres. Demografipuljen er fra 2021 til 2022 øget med 8,5 mio. kr. Dermed fastholdes serviceniveauet, som er vedtaget i Sønderborg Kommune.

Pårørende

Pårørende har stor betydning i de fleste plejehjemsbeboeres liv, og deres inddragelse i aktiviteter og dagligdagen fremmer dialogen og samarbejdet. For at bringe familiernes stemmer i spil er der brug for at samle pårørende, eventuelt sammen med borgeren, for at dele viden, erfaringer og ønsker med personalet. Desuden er der behov for at tilbyde supervision og faglig rådgivning til medarbejdere for at sikre et godt pårørendesamarbejde. For at kunne støtte, kompetenceudvikle og rådgive pårørende i hverdagen prioriteres en lokal indsats. Aftaleparterne afsætter hertil 500.000 kr. årligt.

De accelererede forløb på landets sygehuse betyder blandt andet, at en del af behandlingen, genoptræningen og plejen foregår uden for sygehuset. Hvert år kommer et stort antal borgere og pårørende i kortere eller længere tid på Center for Korttidspladser. Det ofte på et tidspunkt, hvor borgerne oplever store livskriser på grund af kritisk sygdom og aldring. Borgernes ophold kan variere i længde. For at hjælpe borgere og deres familier ansættes en aktivitetsmedarbejder til at gøre opholdet lettere for såvel borgere som pårørende. Aftaleparterne tilføjer 500.000 kr. årligt til området til formålet.

Klippekortsordning

Flere og flere borgere benytter klippekortsordningen, så de kan få oplevelser og udflugter, selvom de bor i eget hjem. For at understøtte den positive udvikling afsætter aftaleparterne 1,2 mio. kr. til hjælpemidler, så borgerne bliver mere selvhjulpne. Borgerne får dermed adgang til hjælp ud over lovgivningen på hjælpemiddelsområdet.

Kend dit plejepersonale

For mange mennesker kan det virke intimiderende at få fremmede mennesker ind i deres hjem. Plejepersonale i hjemmet kan kræve en stor tilvænning og medføre utryghed for den enkelte borger. En mulig måde at afhjælpe dette kunne være, at borgeren får et overblik over, hvem der kommer i deres hjem. Aftaleparterne ønsker, at mulighederne afsøges i udvalget.

Oplevelser og aktiviteter på plejecentrene

Aftaleparterne anbefaler, at det i udvalget drøftes, hvorledes samarbejdet med naturvejledere, aktivitetsmedarbejdere m.fl. kan optimeres, eventuelt gennem et flyverkorps.

Handicap og psykiatri

I Sønderborg Kommune er der en øget tilgang af borgere med fysiske og kognitive udfordringer.

Borgere med handicap har heldigvis en stigende levealder. Det medfører over tid et ændret behov for omsorg og pleje. Der er tilført 6 mio. kr. i det administrative budget for 2022 til socialområdet for at imødegå tilgangen af borgere til området.

Aftaleparterne tilføjer 1 mio. kr. årligt til to administrative medarbejdere for at styrke sagsbehandlingen på handicapområdet, hvor der er en stigende sagsmængde.

Botilbud

Aftaleparterne afsætter 500.000 kr. til en aktivitetsmedarbejder til de ældre beboere på botilbuddene Bosager og Flintholm. Til botilbuddet Bosager afsættes der endvidere 0,7 mio. kr til restfinansiering af udgiften til orangeri/sansehave.

Pårørende til borgere i socialpsykiatrien

Pårørende er helt centrale støttepersoner for borgere med psykisk sygdom. Det kan være meget vanskeligt at være tæt på en person, der lider af psykisk sygdom. Pårørende risikerer selv at få angst, depression og stress af de svære sygdomsforløb. Særligt børn, der har forældre eller søskende med psykisk sygdom, lider ofte i det skjulte. De pårørendes støtte er afgørende i forhold til borgernes mulighed for at komme sig, og derfor er der brug for at gøre mere for de pårørende, så de i det daglige kan fungere som centrale støttepersoner. Hertil afsættes 400.000 kr. årligt.

Den kommunale indsats skal blandt andet supplere regionens initiativer. Der skal samarbejdes med Region Syddanmark om initiativet med etablering af et pårørendecenter i psykiatrien.

Handicapråd

Til Handicaprådets disposition afsættes 100.000 kr. årligt. Det skal give Handicaprådet bedre muligheder for igangsætte nye initiativer eller mulighed for at prioritere uddannelse af rådets medlemmer.

Møllestedgård

Sønderborg Kommune har flyttet brugerne fra de beskyttede værksteder ud på Møllestedgård ved Kær Vestermark. Dermed får brugerne en særlig opgave med at udvikle området for Center for Verdensmål. Med brugernes store indsats kan Sønderborg Kommune løfte kvaliteten af området til gavn for alle besøgene. Brugernes får derfor gode opholdslokaler, som åbner i 2022. Der indrettes ligeledes en grejbank for alle foreninger i Sønderborg Kommune på matriklen.

Ældreregnede boliger til voksne med udviklingshæmning

Sønderborg Kommune oplever en stigende efterspørgsel efter ældreregnede boliger til ældre mennesker med en udviklingshæmning. Borgere med en udviklingshæmning lever i dag længere og opnår igennem livet en bedre fysisk tilstand blandt andet ved at anvende kommunens beskæftigelses- og aktivitetstilbud til målgruppen. Det skaber et øget behov for plejeboliger, som er indrettet i et miljø, hvor ældre udviklingshæmmede med særlige behov tilgodeses bedst muligt. Sønderborg Kommune har derfor omlagt syv plejeboliger i Nordborg til ældre mennesker med en udviklingshæmning.

Aftaleparterne er enige om, at der afsættes midler til at udvide botilbuddet på B.S. Ingemanns Vej med otte boliger målrettet gruppen af ældre udviklingshæmmede. Der afsættes 3,4 mio. kr. i 2022/2023 til grundkapital. Til drift af tilbuddet afsættes i 2023 1 mio. kr., i 2024 2,5 mio. kr. og fra 2024 4 mio. kr.

Etableringen af pladserne forventes at frigive otte pladser i det eksisterende botilbud, som kan anvendes til at skabe hurtigere adgang for yngre borgere med et særligt behov for fællesskab i et botilbud.

Fritid

Det er vigtigt for aftaleparterne, at Sønderborg Kommune er attraktiv i forhold til bosætning, job og erhverv. Der skal være gode muligheder for bevægelse og oplevelser for borgere og besøgende, således at kommunen er attraktiv på disse parametre.

Haller og idrætsanlæg

Haller

Sønderborg Kommune har et aktivt idræts- og fritidsliv. Tidssvarende, tilstrækkelige og rummelige faciliteter er vigtige forudsætninger for et aktivt idræts- og fritidsliv. I Sønderborg Kommune er der både kommunale og selvejende haller, der er placeret rundt i hele kommunen.

Det er vigtigt for aftaleparterne at få et overblik over sammenhængen mellem efterspørgsel, belægningsprocent og hallernes driftsøkonomi. Udgangspunktet for en drøftelse vil være halkapacitetsanalysen fra 2017 og analysen om tilskud til de selvejende haller fra 2019. Aftaleparterne ønsker, at det kommende fagudvalg i 2022 skal udarbejde reviderede tildelingskriterier under hensyntagen til de enkelte hallers særkende.

Aftaleparterne noterer med tilfredshed, at der lokalt arbejdes med at skaffe yderligere midler til udbygning af Sydals-hallen. Aftaleparterne fastholder tilsagnet om kommunal støtte i 2022. Støtten kan udbetales, når projektøkonomien er til stede.

Parterne noterer sig ligeledes, at der lokalt er skaffet midler til etablering af en ny hal i Ulkebøl. Såfremt projektet realiseres ser aftaleparterne positivt på ydelse af driftsstøtte.

Der gives et anlægstilskud til hallen i Broager på 500.000 kr. til renovering af halgulv.

Idrætsanlæg

Aftaleparterne har afsat midler til anlægstilskud på 2 mio. kr. i hvert af årene 2022 og 2023 til forventede nye idrætsanlæg.

Mellefinansiering

Aftaleparterne ønsker fortsat at give mulighed for mellefinansiering i forbindelse med, at foreninger har opnået bindende tilsagn om fonds- eller anden støtte, herunder LAG midler. Der udarbejdes et regelsæt herfor, som forelægges Økonomiudvalget i december 2021.

Infrastruktur

AlsFynBroen

I juni 2021 indgik et bredt flertal i Folketinget en ny aftale om fremtidens infrastruktur i Danmark. Et element i den aftale er 20 millioner kroner til en statslig forundersøgelse af en fast forbindelse mellem Als og Fyn. Netop en forundersøgelse har været et af de helt store delmål for AlsFynBroen – et samarbejdsprojekt mellem Faaborg-Midtfyn Kommune og Sønderborg Kommune etableret i 2017. Det nuværende AlsFynBroen projekt udløber ultimo 2021.

Partierne bag budgetaftalen er enige om, at der i perioden 2022-2025 fortsat skal prioriteres ressourcer til det videre arbejde med AlsFynBroen projektet. Senest til budgetlægningen for 2023 skal der fremlægges et forslag til den videre organisering af arbejdet omkring AlsFynBroen projektet, hvor foreningen Als-Fyn Broen, private interessenter og øvrige kommuner skal indgå i konstruktionen.

Mommark – trafikafvikling

I forlængelse af en ny og tilpasset lokalplan for sommerhusområdet i Mommark, der forventes godkendt i efteråret 2021, er der brug for at sikre god trafikafvikling ind og ud af sommerhusområdet. Aftaleparterne er enige om, at kommunen i samarbejde med investor og grundejerforening finder en løsning for et nyt vejforløb via Sarupvej, og at kommunen i givet fald vil bidrage til finansiering af en løsning.

Analyse af infrastruktur – fremtidssikret trafikplan for Vollerup og Huholt

Siden 2001 er hele Vollerup-området gradvist blevet udbygget. Trafikafviklingen i området har dog ikke gennemlevet en tilsvarende udvikling. Det betyder, at der er behov for at undersøge trafikudviklingen, ikke mindst med henblik på forholdene for de "bløde" trafikanter. Hertil afsættes 500.000 kr. i 2022.

Trafikstøj

Aftaleparterne ønsker, at den nye forskning omhandlende konsekvensen af at være udsat for trafikstøj drøftes i 2022 med henblik på eventuelle fremtidige initiativer. Drøftelserne baseres på forskningen fra Mærsk Mc-Kinney Møller Institutet på Syddansk Universitet. Aftaleparterne beder det kommende fagudvalg om herefter at fastlægge, hvilke strækninger der bør arbejdes med. Strækningerne Kongevej Nord Gråsten samt Havnbjerg, Guderup og Ketting prioriteres.

Trafiksikring på Kong Christian den X's bro

Aftaleparterne ønsker at fortsætte arbejdet med trafiksikring af Kong Christian den X's bro. Der er enighed om, at de gennemførte tiltag ikke er tilstrækkelige i sin nuværende form. Mulighederne og økonomien ved etablering af en dobbeltrettet cykelsti på broens nordside undersøges, og et projektforslag udarbejdes. Hertil har aftaleparterne afsat 250.000 kr. i 2022.

Cykelstier

Sønderborg Kommune har gennem flere år løbende udviklet kommunens cykelstier, og der er i dag et fint net af sikre cykelruter på tværs af kommunen. Denne udvikling ønsker aftaleparterne at fastholde, så udbygningen fortsættes ud fra tankegangen om, at cykelstierne skal forbindes, så der skabes mest mulig sammenhæng.

De allerede aftalte ruter fastholdes, hvilket medfører, at følgende cykelstier kan tages i brug i 2022:

- Buskmosevej 2. etape fra Ravnsbjergvej til Årsbjerg
- afmærkning af cykelbane til Mommark strand og marina
- cykelsti fra Broager til Nybøl
- strækning på Langgade i Augustenborg
- Skoby-Trænge
- Fynshav-Elstrup

I tillæg hertil afsættes 500.000 kr. til projektering og prisberegning af to nye cykelstier, henholdsvis Lysabild-Asserballeskov og Avnbøl-Adsbøl. Desuden skal der udarbejdes et projektforslag om opgradering af Banestien Broager-Dynt. Projektering og projektforslag skal foreligge forud for budgetlægningen 2023-2026.

Aftaleparterne forventer, at det kommende fagudvalg udarbejder en prioriteret liste over potentielle fremtidige cykelstier inden udgangen af 2022. Prioriteringen forventes at basere sig på kriterier, der afspejler et nyt byråds visionsgrundlag.

Stier, broer, vand- og landveje

Aftaleparterne afsætter 900.000 kr. til renovering/etablering af en støjfuge på Egersundbroen i 2022, så borgerne i området oplever en nedgang i trafikstøj.

For at opprioritere trafikssikkerheden ved Porten til Sønderborg afsættes 300.000 kr. i 2022 til etablering af en svingbane ind til området fra Aabenraavej.

Sejlerforum

Aftaleparterne inviterer ejere og bestyrelser i kommunens private havne til at etablere et formelt Sejlerforum, der kan påtage sig dialogen om de maritime veje og havnenes udvikling og udfordringer. Det er et vigtigt element i Sønderborg Kommunes turismesatsning.

Aftaleparterne afsætter årligt 300.000 kr. til havnenes særlige udfordringer, primært indsejlingen. Udmøntningen drøftes med Sejlerforum.

Opgradering af skilte

Aftaleparterne afsætter 250.000 kr. i 2022 til opdatering af skiltning på turistcykelruter, henvisningsskilte til turistseværdigheder og informationsskilte ved seværdigheder.

Badebroer og strande

Aftaleparterne afsætter en tilskudspulje til støtte til badebroer, strande mv. Der afsættes 500.000 kr. i 2022 og 2023. I 2022 prioriteres heraf 150.000 kr. til Lågmaj Strand og 300.000 kr. til Alnor Strandpark.

Gendarmstien

"Sandkulen" ved Brunsnæs Fjordvej/Gendarmstien, hvor der også er opsat et shelter for et par år siden, bliver flittigt benyttet som en simpel overnatningsplads af mange turister. Der afsættes 100.000 kr. til etablering af et toilet ved Brunsnæs ved Gendarmstien.

Erhverv, kultur og turisme

Erhverv og bosætning

Aftaleparterne er enige om at prioritere og videreføre arbejdet med at styrke befolkningsudviklingen i hele Sønderborg Kommune. Målet er, at befolkningsudviklingen igen skal være positiv i Sønderborg Kommune. Aftaleparterne ønsker derfor at videreføre det arbejde som både byråd og udvalg har påbegyndt i 2020 og 2021, hvor der er udvalgt en række overordnede indsatser. Der skal derfor udarbejdes en operationel plan for det videre arbejde. Planen ønskes forelagt politisk primo 2022.

Aftaleparterne er tilfredse med, at der fremover er mulighed for at uddanne sig til maskinmester i Sønderborg Kommune. Maskinmesteruddannelsen er en ny uddannelse, som er et godt supplement til de eksisterende ingeniøruddannelser på Syddansk Universitet i Sønderborg.

Aftaleparterne ønsker sammen med uddannelsesinstitutionerne at afdække, hvordan kommunen bedst muligt kan understøtte arbejdet med at tiltrække og fastholde uddannelser på alle niveauer i kommunen.

Aftaleparterne ønsker, at Uddannelsesstrategisk Råd skal fremlægge nye initiativer for at tiltrække og fastholde studerende.

Der nedsættes en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for uddannelsesinstitutionerne, erhvervslivet og kommunen for at få fastlagt mål for tiltrækning af nye uddannelser til Sønderborg Kommune. Byrådet ønsker et særligt fokus på uddannelser, der støtter op om kommunens grønne profil, turismesatsning samt fødevarerområdet. Der ønskes ved udgangen af 2022 fremlagt konkrete forslag til indsatser.

Aftaleparterne ønsker, at Erhvervsudvalget i samarbejde med Vækstrådet og øvrige interessenter kommer med forslag til nye initiativer, som skal medvirke til at tiltrække arbejdskraft – især på områder, der understøtter særlige udfordringer i visse brancher. Herunder skal der fortsat arbejdes med sikring af den efterspurgte arbejdskraft ved at flere unge vælger en erhvervsuddannelse. Der skal også være fokus på arbejdet med tiltrækning af arbejdskraft fra udlandet, ligesom partnerjobindsatsen fortsat skal være i fokus.

Aftaleparterne ønsker, at arbejdet med styrke iværksætteri fortsættes og intensiveres. I alle uddannelsesled fra folkeskole til universitet skal iværksætteri være højt på dagsordenen. Erhvervsudvalget og Vækstrådet skal fastholde og udbygge en fokuseret indsats for mere iværksætteri.

Velkomstpakker

Velkomstpakker til nye butikker og virksomheder skaber et godt grundlag for fællesskab og forankring. I velkomstpakkerne er der mulighed for at præsentere en række udvalgte tilbud, der inspirerer og hjælper iværksætterne med konkrete tilbud, muligheder og aktiviteter. Hertil afsætter aftaleparterne 250.000 kr. i 2022.

Klimaerhvervsskole

En vigtig forudsætning for den grønne omstilling er, at der er nok faglærte. Regeringen har foreslået, at der skal etableres tre nye klimaerhvervsskoler i Danmark, der skal være kraftcentre for uddannelse og kompetenceudvikling med fagligt stærke miljøer for grøn omstilling og bæredygtighed.

Sønderborg Kommune står på et solidt fundament for arbejdet med den grønne omstilling og bæredygtighed, som har været på dagsordenen siden 2007. Dertil kommer, at kommunen har rigtig mange virksomheder, der arbejder inden for klima og energi. Placeringen af en klimaerhvervsskole i Sønderborg er derfor oplagt.

Regeringen er i dialog med erhvervslivet, blandt andet de store danske grønne eksportvirksomheder og fonde. Der er lagt op til en tæt involvering og til at deltage aktivt i etableringen af klimaerhvervsskolerne. Samarbejdet med virksomheder om etablering af en klimaerhvervsskole vil understøtte, at der etableres uddannelser af højeste kvalitet med den nyeste viden og de nyeste teknologier.

Turisme

Sønderborg som Go-To destination

Sønderborg Kommune har i en længere årrække i forskellige regi understøttet udviklingen af erhvervs-turismen og markedsføringen af Sønderborg-området. Det er afgørende for aftaleparterne, at erhvervs-turismen og markedsføringen fortsat udvikles i et privat og offentligt samarbejde. Aftaleparterne er enige om at indgå et samarbejde med Bitten & Mads Clausens Fond (BMC-fonden), der påtænker at etablere fonden "Sønderborg som Go-To destination".

Fonden skal aktivt og målrettet styrke og højne kendskabet til Sønderborg-området samt sikre et målrettet strategisk salg overfor nøje udvalgte målgrupper inden for privat- og erhvervs-turisme, tilflyttere og studerende. Det er et formål, der stemmer overens med Sønderborg Kommunes prioriteringer. Den nyetablerede fond skal sikre et tæt samarbejde med blandt andet Destination Sønderjylland og Sønderborg Erhvervs-service samt øvrige erhvervsaktører.

Bevillingen til den nuværende kommunale afdeling med konferencer og events udløber i 2021. Sønderborg Kommune vil derfor støtte fuldt ud op om den nye fond "Sønderborg som Go-To destination". Aftaleparterne afsætter midler over fire år med henblik på bidrag til fonden. Midlerne udmøntes, når fonden er etableret.

Shuttlebus

Erhvervsudvalget har igennem flere år drøftet muligheden for at etablere en shuttlebus til gavn for turisterne i Sønderborg Kommune i samarbejde med private interessenter. Der afsættes 500.000 kr. til et projektforsøg i 2022.

Kultur

Sønderborg Hus som regionalt spillested

Aftaleparterne anerkender, at Sønderborg Hus som regionalt spillested er et centralt omdrejningspunkt for den rytmiske musik i Sønderborg Kommune såvel som i hele Sønderjylland. Det ønsker aftaleparterne at understøtte yderligere. Der skal i et tæt samarbejde med Sønderborg Hus, og i dialog med relevante parter, udarbejdes en fælles udviklingsplan for videreudviklingen af Sønderborg Hus' position som regionalt spillested.

Events

Sønderborg Kommune har igennem de seneste år afholdt mange events og megaevents. Det har blandt andet været Spejderlejren, Sternfahrt, Aprilfestivalen, Genforeningen og Royal Run. Samtidig ser kommunen frem mod Tour de France i 2022.

De store events og megaevents skaber både et aktivt kulturliv i kommunen og spændende oplevelser. Samtidig er det med til at profilere Sønderborg Kommune og skabe lokal og national bevidsthed om en kommune med høje ambitioner og et generelt højt aktivitetsniveau.

Aftaleparterne ønsker, at der udarbejdes en handleplan for events. Planen skal udarbejdes i et tæt samarbejde med udvalg og relevante aktører. Planen skal understøtte Byrådets vision og sætte en tydelig strategisk retning for, hvordan Sønderborg Kommune i de kommende år vil udvikle, tiltrække og gennemføre kommunalt forankrede events. Herunder skal eksterne tilbud om gennemførelse af events ligeledes indtænkes. Handleplanen skal foreligge inden udgangen af 2022.

Elstrup Mølle

Aftaleparterne afsætter 50.000 kr. årligt som driftstilskud til Elstrup Mølle. Elstrup Mølle er en fredet mølle, der er en del af kommunens kulturarv. I budgetaftalen for 2021 blev der givet et anlægstilskud på 180.000 kr. Med driftstilskuddet støtter aftaleparterne de frivilliges indsats for at skaffe fondsstøtte til yderligere initiativer.

Det græseoverskridende samarbejde og UdviklingsRåd Sønderjylland

Det græseoverskridende samarbejde i regi af Region Sønderjylland-Schleswig og Grænsetrekanten har været prioriteret i en årrække i Sønderborg Kommune. Den særlige geografiske beliggenhed og en fælles historisk udvikling er og har været et godt udgangspunkt for at videreudvikle det græseoverskridende samarbejde. Det overordnede mål for arbejdet er fortsat at forbedre vækstvilkårene og den kulturelle sammenhængskraft i regionen. Den geografiske beliggenhed i en grænseregion med gensidig adgang til nye markeder koblet med et attraktivt arbejdsmarked er med til at gøre grænseområdet unikt.

UdviklingsRåd Sønderjylland (URS) er forum for et samarbejde mellem private og offentlige aktører, hvor parterne i fællesskab arbejder for at sikre en dynamisk udvikling i Sønderjylland. Målet er at positionere Sønderjylland som en innovativ landsdel med en stærk identitet, hvor det er attraktivt at:

- bo, arbejde og uddanne sig
- drive og udvikle private og offentlige virksomheder
- forretningsudvikle ideer

Sønderborg Kommune arbejder hele tiden på at forbedre vilkårene for erhvervslivet og for at skabe de bedst mulige rammer for udviklingen i landsdelen og kommunen. En prioritering af samarbejdet i URS skal bidrage

til en fortsat udvikling og et stærkt fælles fokus på grænseområdet i samarbejdet med Erhvervshus Sønderjylland.

Aftaleparterne er enige om, at Sønderborg Kommune i 2022-2025 fortsat prioriterer det græseoverskridende samarbejde i Region Sønderjylland-Schleswig og Grænsetrekanten samt samarbejdet på erhvervsområdet i URS.

Arbejdsmarked

Sønderborg i Arbejde og rekruttering

Byrådets investering i "Sønderborg i Arbejde" giver resultater. Ledigheden falder kraftigt, flere kommer i uddannelse og færre ender på sygedagpenge som følge af Rejseholdets forebyggende indsats på virksomhederne. Den nuværende indsats ønskes videreført, og med den faldende ledighed er det muligt at bruge metoderne med job- og uddannelseskubber til langtidsledige, kontanthjælpsmodtagere og andre målgrupper, der har behov for indsatsen.

Effekterne af at videreføre "Sønderborg i Arbejde" forventes at være, at ledigheden holdes nede, langtidsledigheden nedbringes, og flere målgrupper får del i opsvinget. Flere forventes at komme i uddannelse og flere fastholdes i arbejde med Rejseholdets indsats.

Nogle af de unge, der er på offentlig forsørgelse i jobcentret, har mistet troen på, at der er plads til dem i uddannelsessystemet eller på arbejdsmarkedet. Derfor vil jobcentret i samarbejde med uddannelsesinstitutionerne, socialområdet, Ungdommens Uddannelsesvejledning og andre relevante aktører i ungeindsatsen fremadrettet tilbyde alle unge en tidlig indsats med et mere individuelt fokus på det, som den unge kan – for alle unge kan noget. Indsatsen udvikles på baggrund af forskningsresultater, som kobles med praksis.

På samme måde skal der ydes en særlig indsats for, at indvandrere i Sønderborg Kommune kommer ud på arbejdsmarkedet – for flere skal i arbejde. Der skal specielt være fokus på at få indvandrerkvinder i uddannelse eller job.

Der forventes i de kommende år en besparelse på offentlig forsørgelse på 14 mio. kr. i 2022 og 12 mio. kr. i 2023 faldende til 10 mio. kr. fra 2024 og fremefter. Faldet modsvarer den forventede afmatning i konjunkturerne.

Byrådet fortsætter den årlige investering i medarbejdere for løfte de politiske målsætninger med 1 mio. kr. i 2022 stigende til 3,5 mio. kr. fra 2023 frem mod 2025. Der gennemføres en evaluering primo 2024 efter to års indsats.

Fastholdelse og rekruttering af velfærdsmedarbejdere

Aftaleparterne ønsker at styrke rekrutteringen og fastholdelsen af medarbejdere i Sønderborg Kommune. På grund af den demografiske udvikling vil der især blive mangel på arbejdskraft på de store velfærdsområder, fx pædagoger, pædagogiske assistenter, lærere, sygeplejersker og SOSU'er.

Rekrutteringen af medarbejdere til SOSU-området begynder at være en udfordring i landets kommuner, og det gør sig også gældende i Sønderborg Kommune. For at imødegå dette giver Sønderborg Kommune jobgaranti for SOSU-elever.

Sønderborg Kommune ansætter hvert år ca. 200 SOSU-elever. Med den nye dimensionering stiger dette tal til 350 elever. Derfor er Sønderborg Kommune allerede nu et stort uddannelsessted, som har til opgave at forme fremtidens velfærdsmedarbejdere. Regeringen, KL, Danske Regioner og FOA har i 2021 indgået en femårig aftale om, at kommunen skal optage alle kvalificerede ansøgere til SOSU-uddannelserne, hvilket kan betyde optag af yderligere elever. Der er brug for at etablere et setup, der har fokus på at øge uddannelsesidentiteten og det, som kræves af en arbejdsgiver for så stort et uddannelsessted.

I Sønderborg Kommune arbejdes der med, at de medarbejdere, som ønsker det, i videst mulig omfang går fra deltid til fuldtid. Dette både inden for SOSU-området, men også mere bredt i kommunen. Indsatsen "Fra deltid til fuldtid" kan medvirke til at imødegå de fremtidige rekrutteringsudfordringer og samtidig understøtte den vigtige lighedsdagsorden.

Det er en opgave, der kun kan løses i samarbejde med medarbejderne og de faglige organisationer, hvorfor der vil blive arbejdet med forskellige prøvehandlinger i forbindelse med arbejdstidstilrettelæggelse. Indsatsen har et flersidet fokus på både den enkelte medarbejder og dennes arbejdsliv gennem årene og på imødegåelse af rekrutteringsudfordringer.

Natur, klima og bæredygtighed

ProjectZero - Transport

Sønderborg Kommune har gennem mere end ti år arbejdet med CO₂-reduktioner med retning mod CO₂-neutralitet i 2029 med udgangspunkt i ProjectZero visionen. Målet er mere end halvvejs nået, idet udledningen siden 2007 er reduceret med ca. 52 pct. Aftaleparterne er enige om, at området, partnerskabet bag ProjectZero og kommunen står over for en afgørende fase i jagten på den sidste halvdel. For at styrke ProjectZero organisationen er der tildelt 1 mio. kr. i forbindelse med det administrative budget. Midlerne skal sikre ProjectZero sekretariatets mulighed for at understøtte og monitorere de kommende indsatser frem mod nullet.

Kommunen vil indtage en særlig rolle som facilitator for handleplan for grøn transport. Handleplanen, der indgår som 'hotspot' i ProjectZeros opdaterede masterplan, vil for det første fokusere på at flytte personer fra bilisme til mere grønne transportformer, for det andet på at omlægge den tilbageblevne bilisme til ikke-fossildrevne biler, og endelig for det tredje på en række strategiske grønne projekter inden for transportsektoren. For at skabe grundlag for handleplanens implementering afsættes 500.000 kr. årligt i årene 2022 til og med 2029 til en administrativ opnormering mv. i forvaltningen Teknik- og Miljø.

Bæredygtig transport i kommunen

Sønderborg Kommune vil i de kommende år bidrage til arbejdet med grøn vækst ved at kommunens biler og maskiner udskiftes til bæredygtige drivmidler. I årene frem mod 2024 udskiftes kommunens puljebiler, mens der arbejdes med omlægning af kommunens øvrige driftsbiler fra 2024 og fremefter. Omstilling af andre typer af maskiner pågår løbende i takt med behovet for udskiftning.

Energimærkning

Sønderborg Kommune skal frem mod 2029 nedsætte CO₂-udledningen til nul. Et redskab til at realisere målet om CO₂-neutralitet er at få energimærket alle kommunens bygninger. Derfor afsættes der 2 mio. kr. i

2022 til opgaven. På baggrund af de erfaringer som Service og Ejendomme gør sig, tager aftaleparterne sagen op igen ved budgetlægningen for 2023.

Fødevarer og natur

Fødevarer

Aftaleparterne afsætter i 2022 og i 2023 500.000 kr. til fortsat udvikling og implementering af handleplanen for fødevarer.

Det prioriteres, inden for den eksisterende fleksjobpulje, at ansætte op mod 20 fleksjobbere i køkkener på social- og ældreområdet, som skal være med til at indfri ambitionerne i Sønderborg Kommune om lokale og klimavenlige fødevarer.

Fremme af vild natur

Sønderborg Kommune har budt ind på konkurrencen Danmarks VILDESTE Kommune. Aftaleparterne ønsker generelt at fremme vild natur i Sønderborg Kommune i samarbejde med borgere, lodsejere og foreninger. Hertil har aftaleparterne afsat 500.000 kr. i hvert af årene 2022-2024.

Midlerne anvendes dels i forbindelse med omstillingen af parkdriften og udviklingen af "Vild Med Vilje" konceptet/partnerskabet med fokus på grønne korridorer, insekthoteller, området ved Gendarmstien samt formidling og kommunikation. Driften af de grønne områder ved Skovglimt, Skovbrynet og Skydebanestrand i Sønderborg, samt Skovhøj og Toftehøj i Hørup omlægges efter "Vild Med Vilje" konceptet. Længs Gendarmstien vil et projekt med fjernelse af den invasive hybenrose på et større areal øge biodiversiteten og dermed bidrage til oplevelsen, når man følger stiens forløb.

Udvalget for Landdistrikter, Natur og Fødevarer pålægges det politiske ansvar for at realisere de ovenstående initiativer og samarbejder. Dette suppleres af de seks konkrete initiativer, som Byrådet har igangsat i 2021.

Ca. 100.000 kr. årligt af det afsatte beløb anvendes til oprettelsen af Sønderborg Kommunes Naturfond. Naturfonden etableres med henblik på opkøb af mindre arealer.

Folkebevægelsen mod affald i naturen

Aftaleparterne ønsker at kvittere for den indsats, den i Sønderborg Kommune hjemmehørende frivillige forening, "Folkebevægelsen mod affald i naturen" yder for at påvirke borgerne til ikke at smide affald i naturen. Der er nu over 600 frivillige. Aftaleparterne afsætter årligt på anlæg et beløb på 50.000 kr. i støtte til indkøb af veste og andet udstyr.

Regulering af måger og mårhunde

Aftaleparterne ønsker, at muligheden for regulering af måger afsøges. Der inddrages viden fra Dansk Ornitologisk Forening og Danmarks Naturfredningsforening. Kommunens nuværende indsats til bekæmpelse af mårhunde fastholdes. En udgift af størrelsesordenen 50.000 kr. afholdes inden for fagudvalgets rammer.

Sønderborg den 28. september 2021

Erik Laurantzen, Borgmester

Preben Storm, Socialdemokratiet

Stephan Kleinschmidt, Slesvigsk Parti

Aase Nyegaard, Fælleslisten

Tage Petersen, Venstre

Stefan Lydal, Dansk Folkeparti

Bilag 1 – Budgetaftalens tal 2022-2025

INDTÆGTSSIDEN:						
Nr.	Tiltag/element (Beløb i 1.000 kr.)	2022	2023	2024	2025	Bemærkninger
1.						
I alt	INDTÆGTSSIDEN	0	0	0	0	
DRIFTSVIRKSOMHEDEN:						
Nr.	Tiltag/element (Beløb i 1.000 kr.)	2022	2023	2024	2025	Bemærkninger
	DRIFTSUDVIDELSER:	10.920	14.420	15.870	17.370	
1.	Løft af folkeskolen	3.000	3.000	3.000	3.000	Herudover omlægges inden for rammen 3 mio. kr. årligt så der disponeres 6 mio. kr.
2.	Løft af ældreområdet	1.200	1.200	1.200	1.200	Hjælpemidler til ældre med klippekort
3.	Aktivitetsmedarbejder CFK	500	500	500	500	
4.	Aktivitetsmedarbejder Botilbud, Bosager og Flintholm	500	500	500	500	
5.	Ældreområdet - Pårørende/patienter	500	500	500	500	
6.	Drift af ældreegnede handicapboliger , BS Ingemannsvej		1.000	2.500	4.000	
7.	Sønderborg i arbejde	1.000	3.500	3.500	3.500	
8.	Sønderjysk sangcenter - øget driftstilskud	320	320	320	320	
9.	Sønderborgordningen - Flere børn i foreningslivet	1.000	1.000	1.000	1.000	
10.	Teknik- og miljø - stilling til grøn omstilling på transportområdet	500	500	500	500	
11.	Idræt - udvikling og realisering af talentsatsning	250	250	250	250	
12.	Handicapområdet - to medarbejdere	1.000	1.000	1.000	1.000	m.h.p at nedbringe sagsmængde
13.	Ekstra støtte og rådgivning til pårørende i Socialpsykiatrien	400	400	400	400	
14.	Til handicaprådets disponering	100	100	100	100	
15.	Drift af Skatehal	50	50	50	50	
16.	Folkebevægelsen mod affald	50	50			Evaluering derefter
17.	Bedre mental trivsel og forebyggelse af psykiske udfordringer, børn					500 t.kr. disponeres af Sundhedsudvalget ramme til indsatser ifb.m. dagtilbud/skoler
18.	Driftstilskud Elstrup Mølle	50	50	50	50	
19.	Familieorienteret rådgivning	500	500	500	500	
20.						
21.						
22.						
23.	DRIFTSREDUKTIONER:	-14.000	-17.000	-10.000	-10.000	Bemærkninger
24.	Arbejdsmarkedsområdet	-14.000	-12.000	-10.000	-10.000	Overførselsudgift
25.	Fremrykket effektivisering		-5.000			
26.						
I alt	DRIFTSVIRKSOMHEDEN	-3.080	-2.580	5.870	7.370	
	<i>Heraf serviceudgifter</i>	<i>10.920</i>	<i>9.420</i>	<i>15.870</i>	<i>17.370</i>	
	<i>Serviceudgifter i alt herefter</i>	<i>3.589.459</i>				
	<i>Vejledende servicevækstramme</i>	<i>3.606.000</i>				

ANLÆGSVIRKSOMHEDEN:

Nr.	Politisk prioritering (Beløb i 1.000 kr.)	2022	2023	2024	2025	Bemærkninger
1.	Puljen til renoveringsprojekter, bygninger, reduceres	-9.000	-5.000	0	0	
2.	Budget til trafikikkerhedsplan inddrages i 2022	-1.500				
3.	Budget til asfaltarbejder reduceres i 2022	-6.000				
4.	Budget til signalanlæg reduceres	-500	-500			
5.	Budget til renovering af toiletter båndlægges i 2022	-541				
6.	Budget til toilet ved Brunsnæs	100				
7.	Budget til idrætsanlæg reduceres	-1.500				
8.	Rettelse af budget til bystrategier		-2.000	-1.000	-1.000	
9.	Skaterhal tilskud til renovering	1.100				
10.	Sundhedspulje medfinansierer anlægsinvesteringer	-563				
11.	Renovering af Sundevedhallen	750				Heraf 250 til vej og forplads
12.	Pulje til renovering/forbedring af idrætsanlæg medfinansierer investeringer	-541				
13.	Idrætsanlæg	2.000	2.000			
14.	Masterplan og opstart af Nordalsskolen	2.000	3.000			
15.	Del af pulje til rev./ombygning af folkeskoler medgår til primært Nordalsskolen		-2.000	-4.000		
16.	Nordals Masterplan	5.000				
17.	Masterplan Augustenborg	3.000				
18.	Augustiana	2.400				
19.	Udviklingsplan for Augustenborg havn	250				
20.	Hundelufteskov v. Guderup	200				
21.	Trafiksikring - skoler og daginstitutioner	1.000	2.000			
22.	Gråsten skole, analyse og ideoplæg	250				
23.	Ahlmannspark hal 2, behovsanalyse og ideoplæg	200				
24.	Boliger til ældre handicappede BS Ingemannsvej	2.400	1.000			
25.	Tilskud til Orangeri/sansehave på Bosager botilbud	700				
26.	Projektering og prisberegning af to cykelstier	500				
27.	Svingbane ved Porten til Sønderborg	300				
28.	Stihandleplan Adsbøl-Gråsten	1.000				
29.	Tilskudspulje badebroer mv.	500	500			I 2022 prioriteres Alnor og Lågmaj
30.	Handleplan for fødevarerstrategi	500	500			
31.	Energimærkning af kommunale bygninger, etape 1	2.000				
32.	Sejlerforum og beløb til indsejlinger	300	300	300	300	
33.	Indtægter ved salg af bygninger	-2.000	-2.000			
34.	Lysabild Børneunivers (indretning til vuggestue)	300				
35.	Legeplads Fynshav Børneunivers	300				
36.	Byfornyelse og nedrivningspulje	1.000	1.000			
37.	Skaterrampe Ullerup	125				
38.	Fremme af vild natur	500	500	500		
39.	Belysning stier, Mølleparken og Kongevejsparken	410				
40.	Hofrådets Hus, anlægstilskud	700				
41.	Trafikplan Vollerup/Huholt-området	500				
42.	Forsøgsprojekt shuttlebus	500				
43.	Anlægstilskud kunstofbane	750				
44.	Opgradering af skilte og henvisninger - stier	250				
45.	Velkomstpakke butikker/virksomheder	250				
46.	Ungemiljø i Gråsten	250				
47.	Støjfuge Egersundbroen	900				
48.	Projektforslag Rønhave Plads	300	3.000			
49.	Broagerhallen - tilskud til renovering/halgulv	500				
50.	Analyse af trafikikkerhed på Chr. X bro	250				
51.						
52.						
53.	Finansiering af råderum	-12.090	-2.300	4.200	700	
54.	Reduktion af råderumspulje	-13.295	-9.000	-9.000		
55.	Øget anlægsrul				-20.000	
56.						
I alt	ANLÆGSVIRKSOMHEDEN	-13.295	-9.000	-9.000	-20.000	
	<i>Anlægsniveauet netto herefter</i>	<i>134.473</i>	<i>130.515</i>	<i>110.744</i>	<i>84.745</i>	
	<i>Anlægsniveauet brutto herefter</i>	<i>156.131</i>				
	<i>Råderum til fremtidige prioriteringer</i>	<i>2</i>	<i>20.546</i>	<i>30.686</i>	<i>2.811</i>	

FINANSIERING:

Nr.	Tiltag/element (Beløb i 1.000 kr.)	2022	2023	2024	2025	Bemærkninger
1.	Go to Sønderborg	2.000	1.500	1.500	1.000	Indskudskapital
2.	Nedjustering af låneydelser	-4.000				
3.						
I alt	FINANSIERING	-2.000	1.500	1.500	1.000	

Sønderborg Kommune
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg
T: 88 72 64 00
E: post@sonderborg.dk
W: sonderborgkommune.dk